

A borsodmegyei palócoknál már nemcsak az *Úszögös Szent Péter* jelzőjének az eredete homályosodott el, hanem ennek a szentnek február 22-ével való kapcsolata is. Ők ugyanis április 29-ét, Veronai szent Péter vértanu ünnepét nevezik *Úszögös Péter nap*-nak, és ezen a napon nem vetnek, mert gazos lesz a búza. (Ethn. XXII, 298). A februári Péterről azt tartják, hogy megmutatja Józsefet. Ha t. i. február 22-én hideg van, akkor József napján (március 19) enyhül, ellenkező esetben fagy (Nyr. XXXII, 454).

Csefkó Gyula.

Trádor.

Elavult tájszó, melyről Czuczor-Fogarasi Nagy Szótárában ezt olvassuk: „Három nyüstös csinvat.* A német *Dreidrath*-ból módosult szó. Eléjön Csuzinál; de már egészen kiment a szokásból“. Régebben is ritka használatú lehetett, mert a NSz.-on és a NySz.-ban is idézett Kresznericsen kívül tudtommal még csak Dankovszkyban fordul elő. De akármilyen jelentéktelen eleme is nyelvünk szókészletének, a magyar nyelvtudomány szempontjából nagyon érdekes.

Hogy német jövevényszó, abban CzF.-éknak kétségtelenül igazuk van. De szókezdő *t*-je miatt természetesen nem az irod. ném. *Dreidrath*, hanem a zöngétlen [D]-vel kezdődő hazai ném. nyj.-i *Dráidrát* alak átvétele. Az *ai* helyén álló magy. *á* nem akadályozza e feltevést, mert számos más esetben is (jövevényszavakban is, eredetiekben is) megfigyelhetjük, hogy az *ai* kétshangzúnak csökkentett nyomatékú *i*-je kiesett és pótlásául megnyúlt a megelőző rövid *á*. Pl. (csak néhány német jövevényszót idézve ez alkalommal) *viertteil* > R. *fértál* (> *fértály*), *bleiweiss* ~ *plajbász*, *einschlåg* > N. *ánslóg* 'kénlap', *Eisig* csn. > N. *Azik* (MNy. XXV, 104), *zapfenstreich* > N. *capistrák*, *firneiss* > N. *firnác*, *reitschul* : N. *rácsuloz*, *butterteig* ~ N. *puterák* stb. De hogyan értsük meg azt, hogy a ném. *drát* szóvégnak a magyar szóban *dor* szóvég felel meg? Szabályosan ugyanis, mivel a ném. *á* helyébe hanghelyettesítéssel *ó*-nak kellett volna lépnie (vö. pl. hazai ném. *drát* > *drót*, *gráf* > *gróf*, *schwäger* > *sógor*, *spenât* > *spénót* stb.), magy. *trádrót alakot kellené várnunk. Hogyan lett ebből *trádor*?

Ennek megértéséhez először is tudnunk kell, hogy az emberi lélek működése bámulatraméltó ugyan, de korántsem mindig tökéletes. Még a legműveltebb emberrel is megesik néha,

* *Csinvat* bizonyos vászonfajtának a neve.

hogy lelkiműködése nem teljesen kifogástalan; még gyakrabban esik meg ez természetesen csekélyebb műveltségű emberekkel, tehát éppen olyanokkal is, mint akik ezt a tájszót (mint ennek az olesóbb vászonfajtának készítői vagy fogyasztói) leginkább használták. Azt hiszem tehát, hogy ebben az esetben is az történt, hogy valaki, mikor ezt a szót először hallotta, tökéletlen apperceptió következtében **trádrót* helyett tévesen **trádrot*-nak hallotta, sőt ezt a **trádrot*-ot újabb tévedéssel ezenfelül még alanyeset helyett tárgyesetnek fogta fel. Mikor aztán adott alkalommal ő maga akarta ezt a szót használni, a *bokrot* : *bokor*, *gyomrot* : *gyomor*, *kaprot* : *kapor*-féle irányítósorok alapján e tárgyesetnek vélt **trádrot* alakból elvont egy *trádor* alakú (új) alanyesetet, amely lassanként kisebb-nagyobb körben elterjedt. Ez a *trádor* tehát eggyel ismét szaporítja a tévesen tárgyesetnek felfogott *t* végű szavakból való elvonások számát. Ezeknek eddig leggazdagabb gyűjteményét l. Bekénél, Nyr. LVII, 112—5 és LXI, 77—8. De számukat még lehetne néhányval szaporítani, melyek elkerülték figyelmét.

Horger Antal.

Hengerbóc.

Beke Ödönnek a N. és Ny. mult. számában olvasható közleményét a következőkkel egészítem ki. — Háromszéken *hengerbogáz*-nak a gyerekek, ha magukhoz szorított karral oldalvást hemperegnek; ha pedig *kecskebucskáznak*, akkor mellre szegett fejjel a fejen át előre vetik magukat. Az anya a bölcsőben kibontott gyermekét *hengeri-bóga* becszóval enyelegve ringatja jobbra, balra, miközben tenyerét a gyerek hasára nyomja és így azt jobbra-balra hempergeti, közben esetleg csiklandja, kacsagtatja.

Szeged és Hódmezővásárhely körül a gyerekek nem bukfenceznek, hanem *buksengölnek*.

Háromszéken бүтje a háznak is, meg az embernek is van. Ha a gyereket helyéről odébb parancsolják, azt mondják: „Tedd tovább a бүтүдöt, өcsém!”

if.